

Wally zwiedza świat!

48(100)

Wally poznaje historię świata!

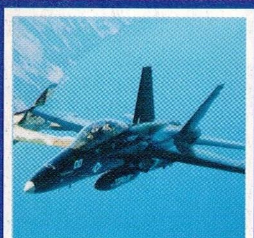
TYGODNIK

®

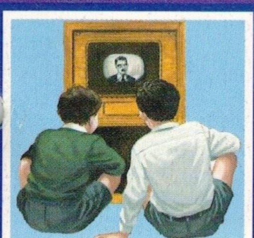
CENA 3,80 zł

od 18. 01. 01
do 24. 01. 01

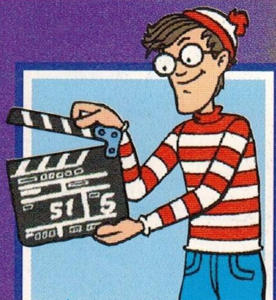
Niezwykłe wynalazki

Szybkie samoloty

Telewizja

Filmy

INDEKS 354910

ISBN 83-88264-31-1

NAKLEJKI, ŁAMIGŁÓWKI I MAKABRYCZNE FAKTY

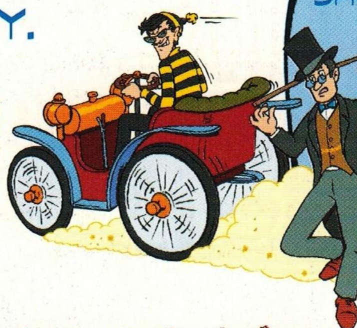

WITAJCIE, PODRÓŻNICY W CZASIE!

W TYM TYGODNIU MUSICIE MOCNO WYTĘŻYĆ SWOJE UMYSŁY. DOWIEMY SIĘ WSZYSTKIEGO O SAMOCHODACH, SAMOLOTACH I PRZESYŁANIU WIADOMOŚCI. SPOTKAMY SIĘ Z WYBITNYM WYNALAZCĄ EDISONEM.

GRA W IMIONA

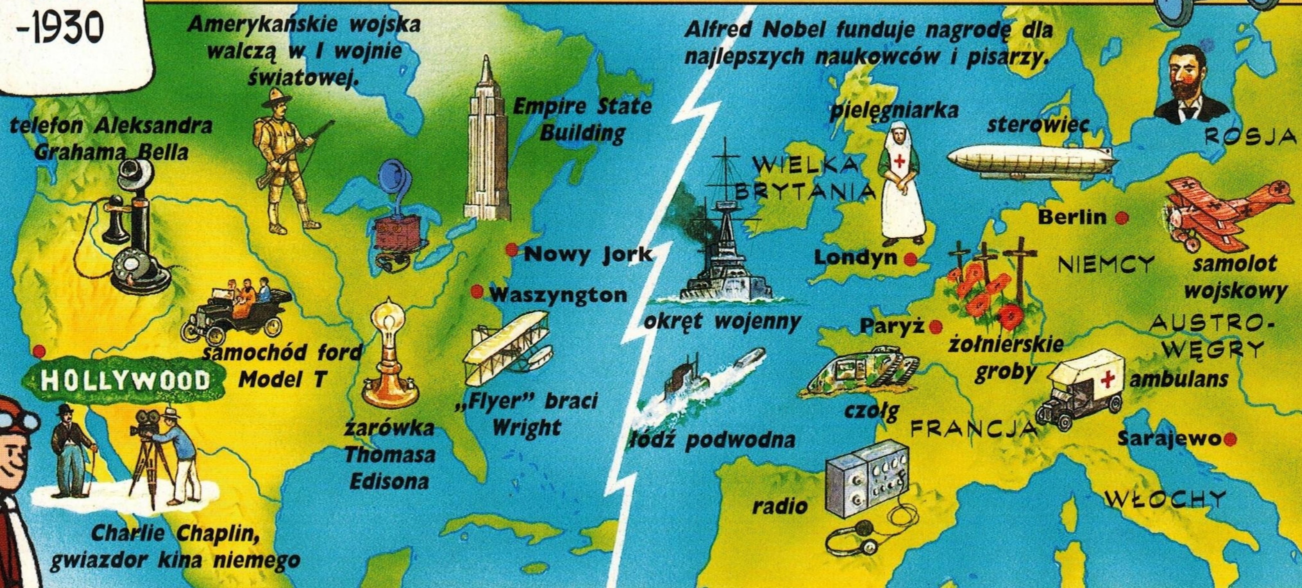
W XX W. JEDNE Z NAJLEPSZYCH AUT PRODUKOWAŁ GOTTLIEB DAIMLER. GDY CHCIAŁ JE SPRZEDAWAĆ WE FRANCJI, NAZWAŁ JE „MERCEDES", OD IMIENIA CÓRKI. BAŁ SIĘ, ŻE POD NAZWĄ „DAIMLER" NIKT ICH NIE KUPI.

WSPANIAŁY ŚWIAT

1880
-1930

NA POCZĄTKU XX W. ŚWIAT NAGLE PRZYSPIESZYŁ! LUDZIE ZACZĘLI JEŹDZIĆ TRAMWAJAMI, POCIĄGAMI I PĘDZIĆ SWOIMI SZYBKIMI SAMOCHODAMI. PRZELATYWALI NAD OCEANAMI W KILKA GODZIN, ZAMIAST TRACIĆ CZAS W WIELOTYGODNIOWYCH REJSACH. RÓWNIEŻ WIADOMOŚCI ROZCHODZIŁY SIĘ SZYBKO - ZA POMOCĄ DRUTÓW TELEGRAFICZNYCH, RADIA, TELEFONU, A PÓŹNIEJ TELEWIZJI. TO BYŁ POCZĄTEK NOWOCZESNEGO ŚWIATA.

FRONT COVER: US NAVY

HULTON GETTY

Podczas I wojny światowej sterowce wykorzystywano do zrzucania bomb. Po wojnie stały się modnym – i luksusowym – środkiem lokomocji. Sterowiec „Graf Zeppelin" mógł przelecieć Atlantyk w cztery dni. Istniał tylko jeden problem – sterowce napełniano wodorem, który jest łatwo palny i wybucha!

KIEDY TO SIĘ ZDARZYŁO?

1879 r.	THOMAS EDISON WYNALAZŁ BEZPIECZNE ŻARÓWKI I LUDZIE ZACZĘLI ZAKŁADAĆ OŚWIETLENIE ELEKTRYCZNE W DOMACH.
1885 r.	KARL BENZ WYNALAZŁ SAMOCHÓD NAPĘDZANY BENZYNĄ. NA TEN SAM POMYSŁ WPADŁ GOTTLIEB DAIMLER.
1903 r.	BRACIA WRIGHT DOKONALI PIERWSZEGO UDANEGO PRZELOTU.
1908 r.	POJAWIŁ SIĘ TANI SAMOCHÓD - FORD MODEL T. DO 1927 ROKU WYPRODUKOWANO 15 MILIONÓW „TIN LIZZIE".
lata 1914-1918	I WOJNA ŚWIATOWA. NIEMCY WRAZ Z AUSTRO-WĘGRAMI WALCZYŁY PRZECIW WIELKIEJ BRYTANII, FRANCJI, USA I ROSJI.
1920 r.	POWSTAŁO PIERWSZE PUBLICZNE RADIO. FILM DŹWIĘKOWY POJAWIŁ SIĘ W 1927 ROKU, A TELEWIZJA NARODZIŁA SIĘ W LATACH 30.

SŁOWNICZEK

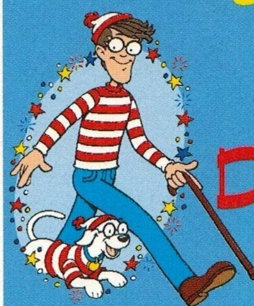
ALFABET MORSE'A - SZYFR ZŁOŻONY Z KROPEK I KRESEK ZASTĘPUJĄCYCH LITERY I CYFRY.

RAJD - WYŚCIG SAMOCHODOWY, ROZGRYWANY ZWYKLE NA PUBLICZNYCH DROGACH.

SZYBOWIEC - SAMOLOT BEZ SILNIKA, PORUSZAJĄCY SIĘ DZIĘKI WYKORZYSTANIU POWIETRZNYCH PRĄDÓW.

WODÓR - BARDZO LEKKI GAZ. BALONY NAPEŁNIANO WODOREM, DZIĘKI CZEMU UNOSIŁY SIĘ W POWIETRZU.

CZĘŚĆ 48.

W DROGĘ!

PODRÓŻE W CZASIE
BRUM, BRUM! 2

DOBRE POMYSŁY
LATAJĄCE MASZYNY 4

KOMIKS
AFRYKAŃSKA PRZYGODA 6

PODRÓŻE W CZASIE
TRANSPORT WOJENNY 8

DLA UWAŻNYCH 10

SŁYNNI LUDZIE
CZŁOWIEK JUTRA 12

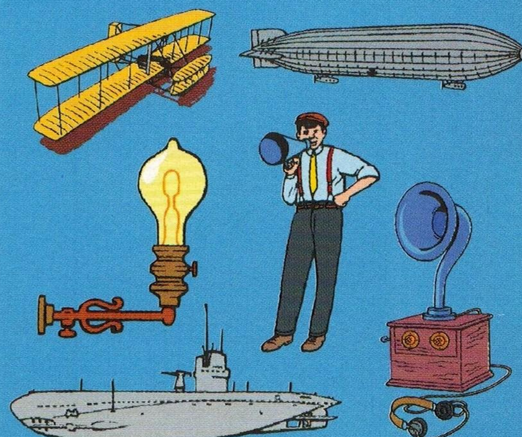
Z NOTATNIKA WENDY
WIZJA I FONIA 14

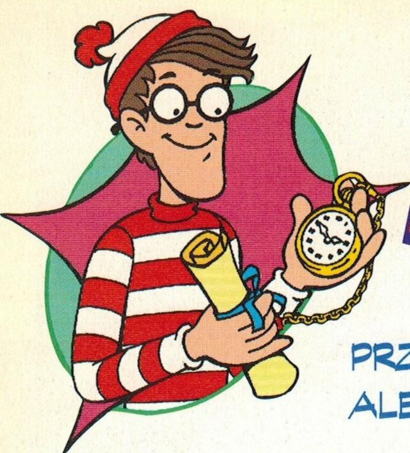
PRZYGODY WALLY'EGO
WALLY I WYŚCIG SAMOCHODOWY 16

ŁAMIGŁÓWKI Z PRZESZŁOŚCI 20

SZUKAJ I ZNAJDŹ

MUSICIE SZUKAĆ NISKO I WYSOKO, BY ZALEŹĆ OSIEM STEROWCÓW ORAZ PIĘĆ INNYCH OBRAZKÓW.

BRUM, BRUM!

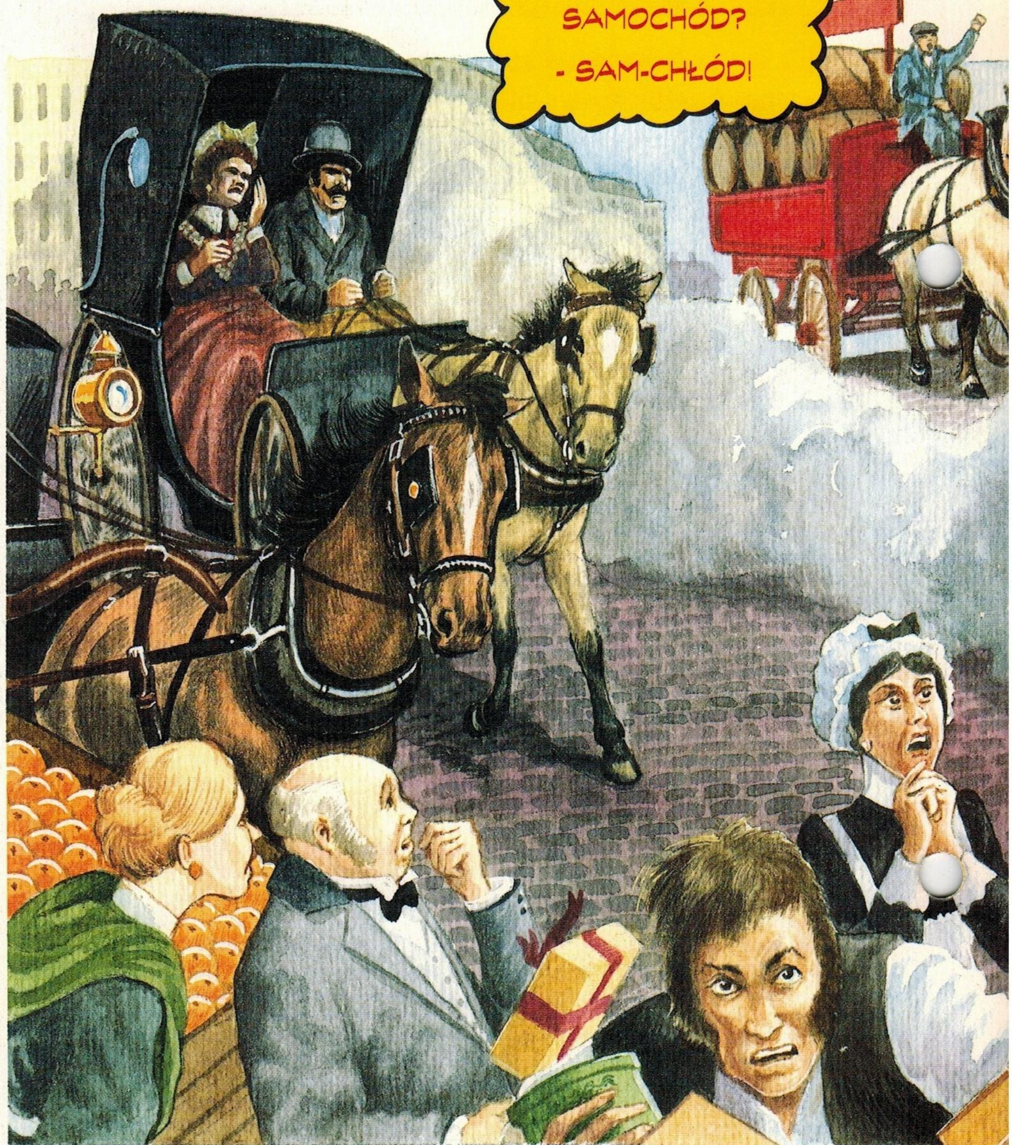
PRZEWIEZIEMY WAS SAMOCHODEM, ALE NIE LICZCIE NA DUŻĄ PRĘDKOŚĆ.

- JAK NA POCZĄTKU NAZYWANO ZIMNY I WIETRZNY SAMOCHÓD?

- SAM-CHŁÓD!

Powóz bez koni

W połowie XIX w. wynalazcy skonstruowali samobieżny wóz, napędzany silnikiem parowym. Nie był to jednak zbyt udany wynalazek. Pojazdem ciężko się kierowało, był powolny, a maszyna parowa często wybuchała! W 1885 roku niemiecki inżynier Karl Benz zbudował pierwszy samochód benzynowy. Ludzie śmiali się z prychającej maszyny, wlokącej się po drodze, ale wkrótce powstało ich więcej. Nastała era samochodu! Auto pokazane na pierwszej wystawie motoryzacyjnej osiągało prędkość 23 km/h. W 1903 roku rekord wynosił już 136 km/h!

NA WIETRZE

C	E	L	U	M	A	H
A	N	Y	Z	N	E	B
S	I	L	N	I	K	E
E	L	G	O	G	E	N
L	O	P	O	N	A	C

CZY POTAFICIE ODNALEŹĆ PIĘĆ MOTORYZACYJNYCH SŁÓW NA TEJ ŁOPOCZĄCEJ CHORĄGIEWCE?

Proste pudełka

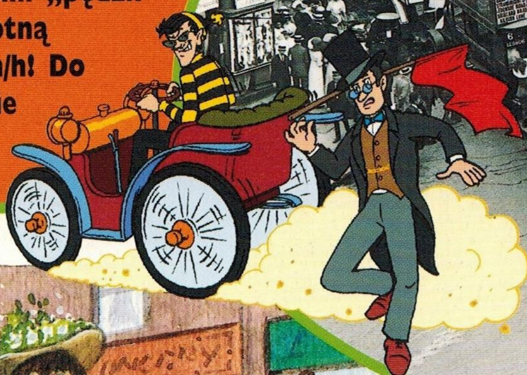
Pierwsze samochody były niewygodne. Miały pełne opony i podskakiwały na wybojach. Nie miały dachów ani szyb – kierowcy musieli zakładać grube płaszcze, gogle i rękawice. Hamulce też rzadko działały, jak należy!

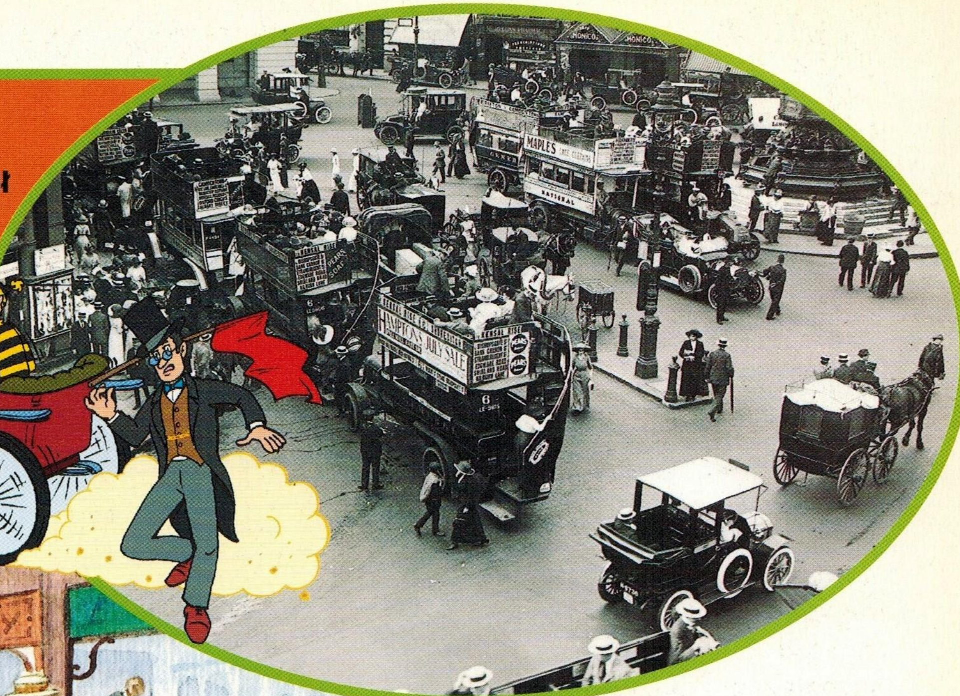
Tin Lizzie

Auta robiono ręcznie, więc były drogie. Henry Ford odkrył sposób montowania tanich samochodów. Pierwszy fabrycznie wykonany ford Model T (Tin Lizzie) sprzedano w 1908 roku, a 7 lat później jeździło już milion fordów.

HULTON GETTY

Początkowo ludzie bali się samochodów. W Wielkiej Brytanii przed pojazdem szedł człowiek z ostrzegawczą chorągiewką. Za nim „pędził” samochód z zawrotną prędkością... 3 km/h! Do 1910 r. w Londynie zrobiło się już tłoczno od aut.

Pierwsze samochody kosztowały mnóstwo pieniędzy, dlatego mieli je tylko bogacze. Inni użytkownicy dróg nie lubili aut, które wydmuchiwały śmierdzące spaliny i swoim hałasem straszyły konie!

SZYBKIE FAKTY

W 1880 ROKU NA ŚWIECIE NIE BYŁO SAMOCHODÓW. 80 LAT PÓŹNIEJ BYŁO ICH 95 MILIONÓW. DZIŚ CO SEKUNDĘ POWSTAJE NOWY POJAZD. GDYBY USTAWIONO WSZYSTKIE AUTA NA ŚWIECIE JEDNO ZA DRUGIM, SIĘGNĘŁYBY DO KSIĘŻYCA.

Pierwsze samochody wyścigowe pędziły 58 km/h. Pojazdy Formuły 1 jeżdżą prawie osiem razy szybciej. Ich hamulce też są lepsze - mogą wyhamować auto z 290 do 65 km/h w ciągu zaledwie trzech sekund!

SIMON BRUTY – TONY STONE IMAGES

DOBRE POMYSŁY

LATAJĄCE MASZYNY

ZAPNIJCIE PASY, ŚMIALI PODRÓŻNICY, TO BĘDZIE JAZDA BEZ TRZYMANKI!

W górę, w górę!

Ludzie od zawsze marzyli o lataniu. Pod koniec XIX wieku można było wznieść się w balonie na gorące powietrze, ale wciąż poszukiwano lepszego sposobu. W latach 90. XIX w. Otto Lilienthal zbudował szybowiec, który uniósł go na wysokość 200 m. Konstruowaniem szybowców zajęli się też dwaj Amerykanie, bracia Orville i Wilbur Wright.

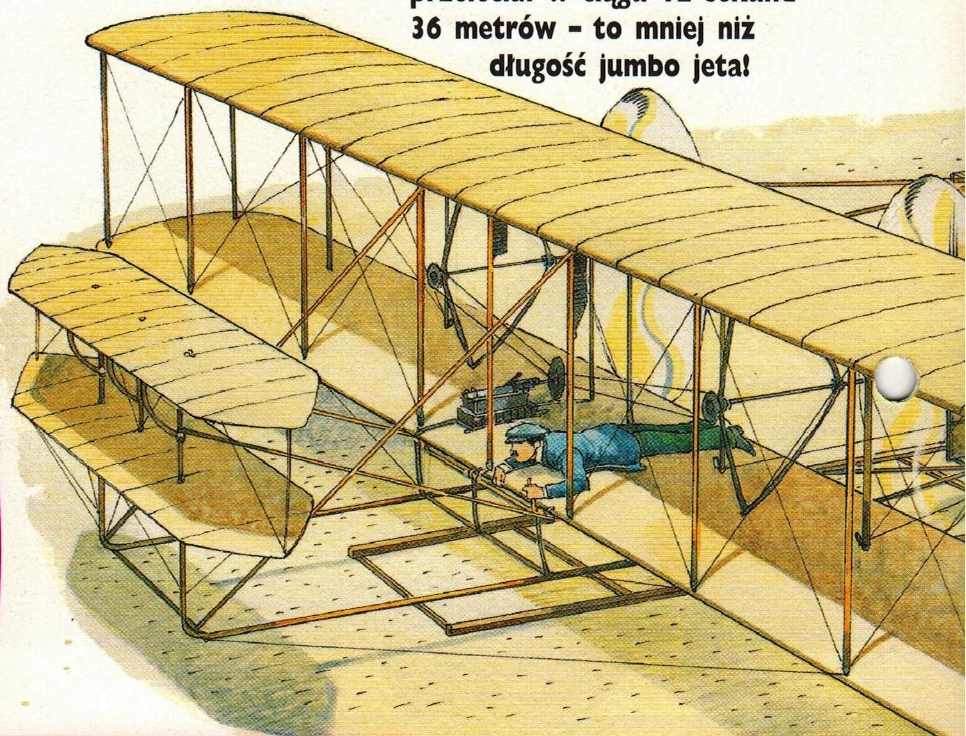
Fruwający bracia

Bracia Wright przetestowali 200 kształtów skrzydeł i wykonali 700 próbnych lotów, zanim wreszcie byli zadowoleni. Wtedy wpadli na pomysł użycia napędu motorowego. Nikt nie produkował takiego silnika spalinowego, jaki był im potrzebny, więc zbudowali go sami! 17 grudnia 1903 r. byli gotowi wypróbować „Flyer".

Start!

Po kilku podskokach „Flyer" oderwał się od ziemi i wykonał pierwszy lot! Później inni piloci spróbowali swych sił. W 1909 r. Francuz Louis Bleriot przeleciał z Francji do Anglii, by zdobyć 1000 funtów nagrody!

Bracia Wright wykonali pierwszy lot w Kitty Hawk w Północnej Karolinie w 1903 roku. Orville przeleciał w ciągu 12 sekund 36 metrów – to mniej niż długość jumbo jeta!

HULTON GETTY

Pionierzy lotnictwa byli niezwykle odważni. Podejmowali się nawet bardzo ryzykownych zadań. W 1903 roku pilotka Amy Johnson przeleciała z Anglii do Australii. Podróż zajęła jej 9,5 dnia.

- CZYM LATA LOTNIK-ŚPIOCH?

- PODUSZKOWCEM!

ALAN SMITH - TONY STONE IMAGES

W 1919 r. pierwszy przelot przez Atlantyk bez lądowania zajął 16 godzin. Obecnie piloci pokonują Atlantyk jumbo jetami (poniżej) w ciągu 6 godzin, a concorde'ami nawet w 3 godziny - te samoloty przekraczają prędkość dźwięku.

ŻWIRKO I WIGURA

POLSCY LOTNICY, FRANCISZEK ŻWIRKO I STANISŁAW WIGURA, W 1929 ROKU WYKONALI LOT DOKOŁA EUROPY. LECIELI Z WARSZAWY PRZEZ PARYŻ, BARCELONĘ I WENECJĘ, PO CZYM POWRÓCILI DO POLSKI. TRASĘ DŁUGOŚCI 5000 KM POKONALI W CIĄGU... 42 GODZIN!

Ryzyko

Pierwsze samoloty robiono z drewna i płótna. Ich wielkie skrzydła pomagały pilotom bezpiecznie lądować, lecz i tak zdarzały się wypadki.

W przelocie

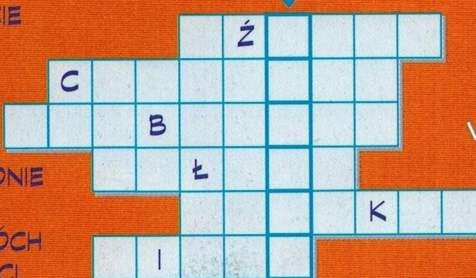
Dziś samolotów używa się do opryskiwania upraw, walki (patrz str. 8) oraz przewozu osób i towarów po całym świecie. Współczesne samoloty są dużo solidniejsze niż kiedyś!

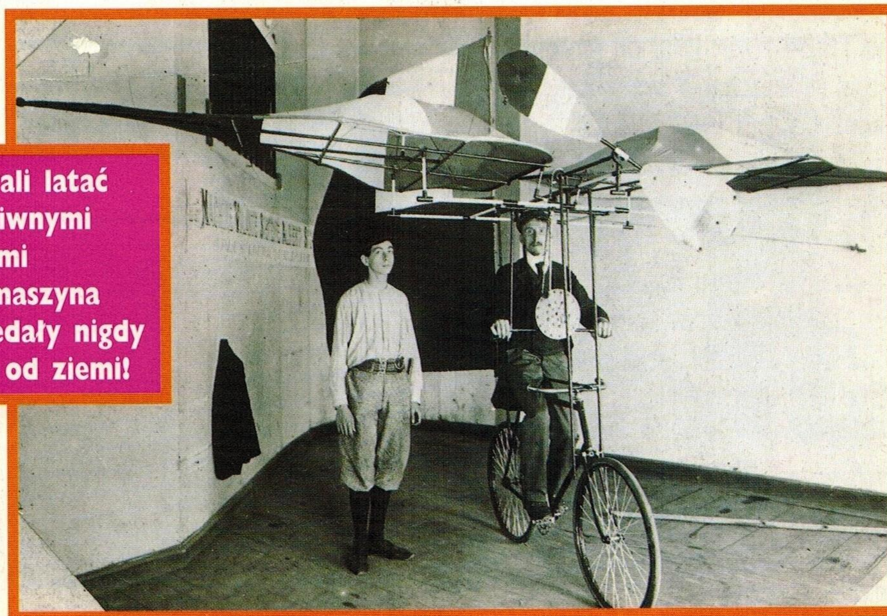
LOTNE SŁOWA

UŁÓŻCIE 6 SŁÓW ZWIĄZANYCH Z LOTNICTWEM. WPISZCIE JE POZIOMO. W PIONIE POWSTANIE NAZWISKO DWÓCH SŁYNNYCH BRACI.

KWĘDIŹ
ORDENOCC
WIEBOSZYC
ZAGAŁO
ŁUWEHIK
OTPLI

Ludzie próbowali latać różnymi dziwnymi i cudacznymi wehikułami. Ta maszyna z napędem na pedały nigdy nie oderwała się od ziemi!

HULTON GETTY

AFRYKAŃSKA PRZYGODA

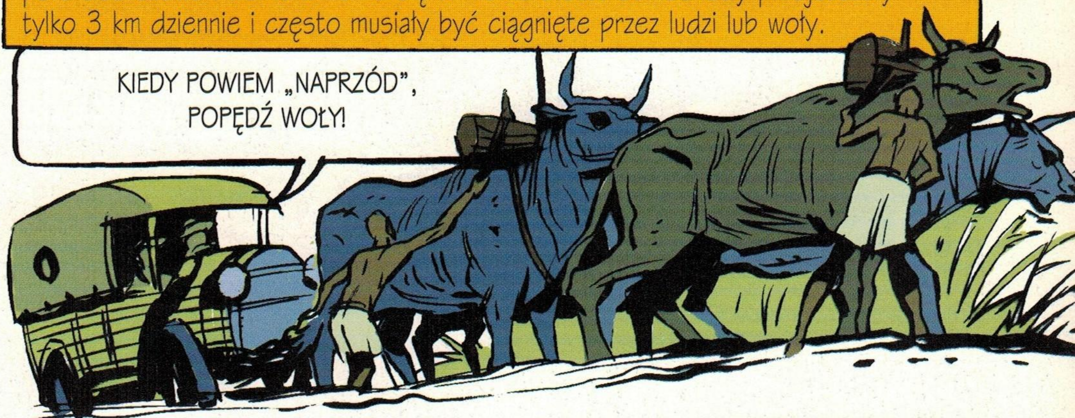
JESZCZE 75 LAT TEMU PRZEJAZD PRZEZ CAŁĄ AFRYKĘ WYDAWAŁ SIĘ SZALONYM POMYSŁEM. NIKT NIE WIERZYŁ, ŻE LUDZIE I SAMOCHODY WYTRZYMAJĄ TAK DALEKĄ PODRÓŻ.

W latach 20. samochody miały już dość długą historię. Pierwsze napędzane benzyną auta pojawiły się w roku 1885. Wyglądały jak konne powozy. Były hałaśliwe, a we wnętrzu strasznie wiało. Łatwo się też psuły. W ciągu następnych 30 lat konstrukcje poprawiły się i samochody stały się szybsze oraz solidniejsze.

Ciągle jednak nie były przeznaczone do przejazdu przez trudny teren czy na przykład przez bagna, a to właśnie próbował zrobić major Court Treatt w 1924 roku. Miał on śmiały plan przejechania przez cały kontynent (11 625 km) – z Kapsztadu w Afryce Płd. do Kairu w Egipcie.

Po ośmiu miesiącach przygotowań major Court Treatt, jego żona Stella, troje przyjaciół i ich służący Julius wyruszyli wreszcie w drogę. Wiedzieli, że czeka ich niesamowita przygoda, ale nie sądzili, że będzie aż tak niebezpieczna.

1 Początkowo wędrowcy przemierzali piaszczystą pustynię Kalahari w Afryce Południowej. Wszystko szło dobrze przez 2 miesiące, ale później nadeszła pora deszczowa i ziemia zmieniła się w morze błota. Samochody przejeżdżały tylko 3 km dziennie i często musiały być ciągnięte przez ludzi lub woły.

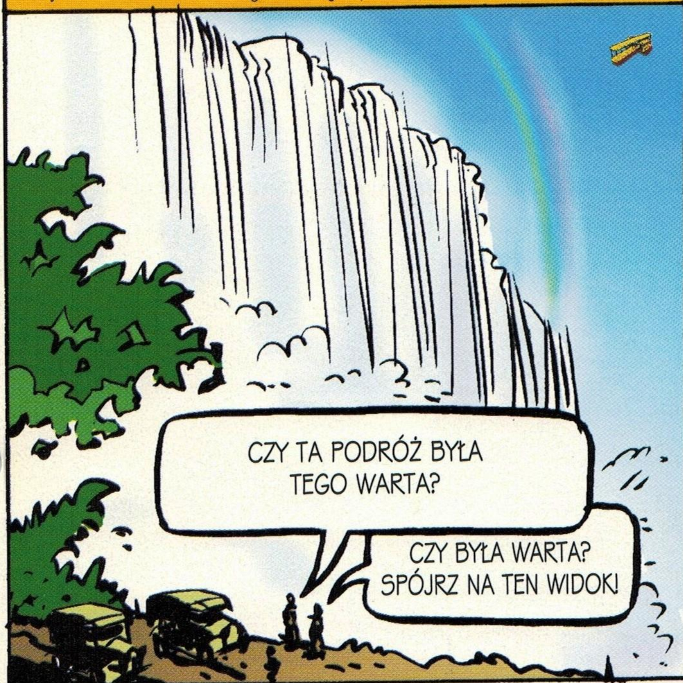
2 Sytuacja była dramatyczna. Dokuczał upał, ciągła wilgoć i insekty. Kończyły się zapasy jedzenia, a deszcze sprawiły, że rzeki stały się bardzo trudne do przebycia.

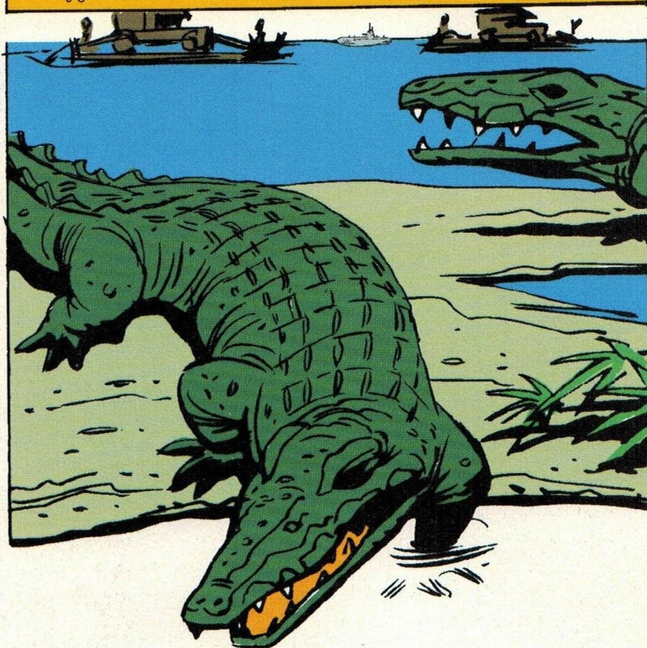

3 Czasami po prostu nie było drogi i trzeba było ją zrobić.

4 Pewnego kwietniowego popołudnia, prawie siedem miesięcy od wyruszenia z Kapsztadu, ekipa ujrzała Wodospad Wiktorii. Wciąż jednak od drugiego krańca Afryki dzieliła ich długa droga przez nieznane tereny.

5 Przez jakiś czas odpoczywali nad Wodospadem Wiktorii, po czym ruszyli w dalszą drogę. Jechali przez kraj, w którym niedawno lwy zabiły trzynastu ludzi w ciągu ośmiu dni, i forsowali rzeki pełne krokodyli.

6 Jedyna droga przebiegająca przez następną część kraju wiodła przez 200 mostów. Wiele z nich było zniszczonych.

7 Podróżnicy spotykali na swej drodze stada żyraf, antylop i zebr oraz niebezpieczne lwy i szybkie lamparty. W październiku ekspedycja dotarła do bagien Białego Nilu. Przeszkoda wydawała się nie do pokonania.

8 Bagna zamieszkiwało plemię Czerwonych Dinka. Ich wódz odmówił pomocy ekspedycji. Pewnej nocy Stella i major zostali obudzeni przez dźwięk bębnów i krzyczących wojowników.

9 Na szczęście Dinka uspokoili się i pomogli wydobyć samochody z bagna. Po kolejnych miesiącach jazdy, w styczniu 1926 roku, wyprawa dotarła do Kairu.

PODRÓŻE W CZASIE

TRANSPORT WOJENNY

THE STOCK MARKET

POMYSŁOWI WYNALAZCY ZAJĘLI SIĘ PROJEKTOWANIEM MACHIN WOJENNYCH PODCZAS I WOJNY ŚWIATOWEJ.

Wysokie loty

Gdy w 1914 r. wybuchła I wojna światowa, wszystkie najlepsze wynalazki w transporcie zaczęto wykorzystywać w celach wojskowych. Początkowo samoloty służyły tylko do szpiegowania. Później piloci nauczyli się strzelać z karabinów i zrzucać bomby.

US NAVY

Obecnie lotnictwo wojskowe wyposażone jest w myśliwce odrzutowe latające z prędkością 3200 km/h. To trzy razy szybciej niż prędkość dźwięku! Nic dziwnego, że piloci potrzebują najnowszych komputerów, pozwalających błyskawicznie podejmować decyzje i latać bezpieczniej.

MAMA MÓWI DO SYNA SŁUŻĄCEGO W LOTNICTWIE:

- UWAŻAJ, SYNKU, NA SIEBIE. LATAJ NISKO I POWOLI.

Piloci byli bardzo odważni. Gdy samolot był trafiany, musieli skakać ze spadochronem. Bywało, że spadochron się zaplątywał, co uniemożliwiało lotnikowi bezpieczny skok.

Pierwszy czołg wprowadzono do walki w 1916 r. Obecnie niektóre czołgi ważą więcej niż 30 samochodów, ale mimo to mogą osiągać prędkość aż 70 km/h!

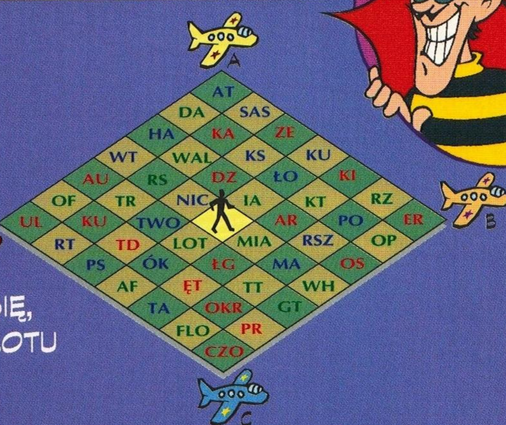
Zażarte walki

Na początku wojny samoloty były powolne i wyglądały jak kruche drewniane zabawki. Potem jednak zręczni konstruktorzy przemienili je w szybkie latające maszyny. Najlepszych pilotów nazywano asami przestworzy. Potrafili oni wykonać swoimi samolotami zwroty, pętle, beczki i inne niebezpieczne akrobacje. Ci wspaniali lotnicy walczyli ze sobą w zażartych bitwach powietrznych, które określano jako walki psów.

LOTNICZA ZAGADKA

ZAZNACZCIE KWADRATY ZAWIERAJĄCE CZĘŚCI OŚMIU SŁÓW, A DOWIECIE SIĘ, DO KTÓREGO SAMOLOTU TRAFI LOTNIK.

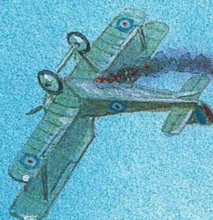
Twardy pancerz

Czołg był kolejnym wojennym wynalazkiem. Zamiast kół ten potworny wehikuł miał metalowe pasy zwane gąsienicami. Czołg mógł przejechać przez góry, błoto i wszelkie bariery – nic nie mogło go powstrzymać.

Superokręty

Wielkie okręty wojenne to wynalazek Anglików. Pierwszy był HMS „Dreadnought". Miał olbrzymie działa i mógł strzelać we wszystkich kierunkach. Okręty trudno było zniszczyć, ale niemiecka marynarka wojenna znalazła na nie sposób. Zbudowała okręty podwodne – U-Booty. Łodzie te podpływały ukradkiem do statków i wystrzeliwały w nie torpedy.

Na piechotę

Na wojnie używano wszystkich środków transportu. Jednak żołnierze w większości musieli korzystać z własnych nóg, żeby dojść we właściwe miejsce.

NA POLU BITWY

O NIE, DOSTALIŚMY SIĘ W SAM ŚRODEK BITWY, POSZUKIWACZE PRZYGÓD! SĄ TU DWA OGROMNE CZOŁGI, A NAD NIMI LATA SAMOLOT DWUPŁATOWY. UNIKAJCIE TYCH METALOWYCH MONSTRÓW! MAM NADZIEJĘ, ŻE BEZ TRUDU ZNAJDZIECIE MNIE ORAZ TE OBIEKTY Z CZASÓW I WOJNY ŚWIATOWEJ:

- ŻOŁNIERZA SKRZECZĄCEGO PRZEZ MEGAFON

- GRAJĄCYCH W KARTY
- ŻARÓWKĘ I LAMPĘ
- PASKUDNE BOMBY - ILE ICH JEST?

CZY MOŻECIE ODSZUKAĆ NA OBRAZKU TE DWA HEŁMY I KAPELUSZ?

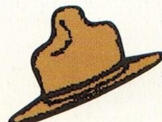
A

B

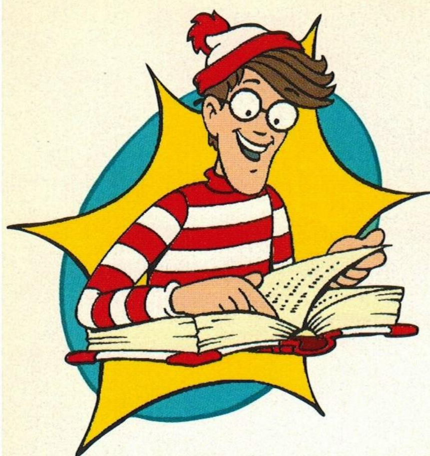

C

ŻOŁNIERZ ZGŁASZA SIĘ DO OKULISTY, GDZIE Z TRUDEM ODCZYTUJE NAJWIĘKSZĄ LITERĘ Z TABLICY.
LEKARZ NA TO:
- ZDOLNY DO WALKI Z CZOŁGAMI.

SŁYNNI LUDZIE

CZŁOWIEK JUTRA

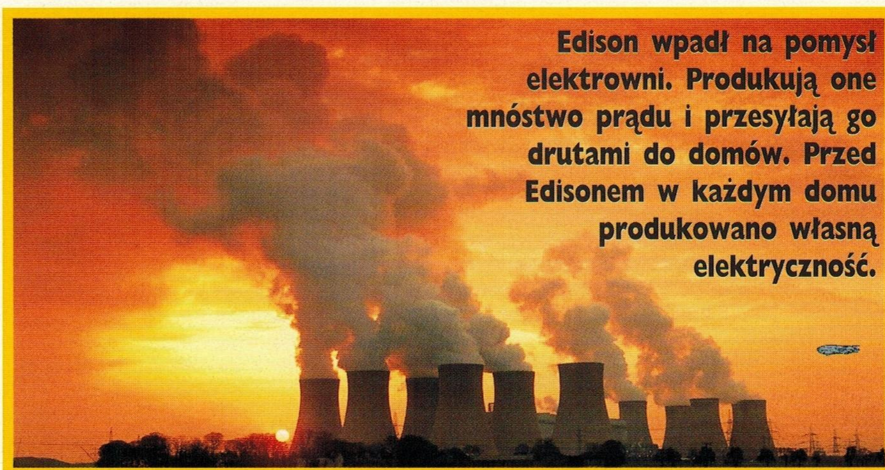
PRZYJACIELE, SPOTKAJMY SIĘ Z GENIALNYM WYNALAZCĄ THOMASEM ALVĄ EDISONEM.

Mądra głowa

Edison był amerykańskim uczonym. Wynalazł żarówkę elektryczną, a także maszynę zapisującą i odtwarzającą dźwięki, którą nazwał fonografem. Edison był nałogowym wynalazcą – opatentował 1093 wynalazki!

Elektryczne sny

Al (tak nazywali go przyjaciele) od dzieciństwa interesował się różnymi urządzeniami. Pewnego razu połączył drutem dwa koty. Pocierając ich futra, chciał wytworzyć w ten sposób elektryczność. Zamiast tego został nieźle podrapany! Zbudował też telegraf i przesłał nim pierwszą wiadomość do swego kolegi. Dorosły Edison wynalazł telegraf, który przesyłał 1000 słów na minutę. Swoje dzieci nazywał „Kropka" i „Kreska" – od sygnałów stosowanych w alfabecie Morse'a.

Edison wpadł na pomysł elektrowni. Produkują one mnóstwo prądu i przesyłają go drutami do domów. Przed Edisonem w każdym domu produkowano własną elektryczność.

COLIN RAW - TONY STONE IMAGES

Cenny czas

Edison nie był szalonym naukowcem. Nie tracił czasu na wymyślanie dziwnych rzeczy, których nikt nie potrzebuje. Fonograf stał się bardzo popularny. Edison nazywał go swoim dzieckiem.

Wojenna praca

Wynalazca pomagał amerykańskiej marynarce. Nienawidził wojny i nie chciał konstruować broni. Wynalazł za to podwodną linię telefoniczną i wielką baterię, która wytwarzała elektryczność na statkach.

PRZYCHODZI ŻARÓWKA DO LEKARZA.
- CO PANI JEST.
- A COŚ MI TU ŚWIECI...

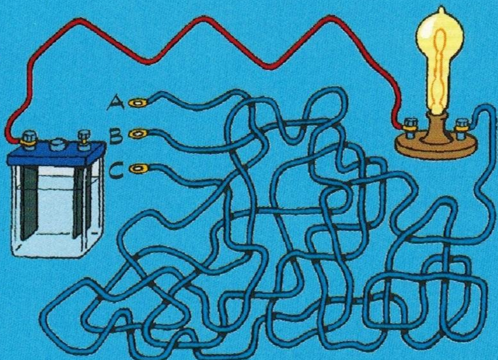
PŁYTA GRA

INNY WYNALAZCA, EMIL BERLINER, UDOSKONALIŁ FONOGRAF. STWORZYŁ GRAMOFON, KTÓRY ODTWARZAŁ DŹWIĘK Z PŁYT, A NIE CYLINDRÓW JAK U EDISONA. MIAŁ TEŻ DUŻO CZYSTSZE BRZMIENIE.

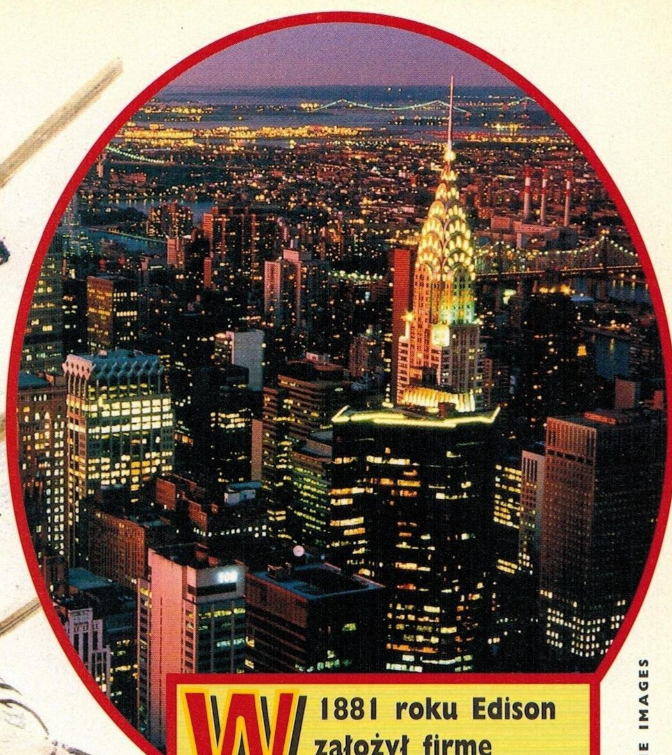

KŁOPOTY Z PRĄDEM

ROZPLĄCZCIE TE KABLE I ODPOWIEDZCIE, KTÓRY Z NICH NALEŻY PODŁĄCZYĆ, ŻEBY ZAPALIĆ ŻARÓWKĘ.

1847
-1931

JOSEPH POBERESKIN – TONY STONE IMAGES

W 1881 roku Edison założył firmę dostarczającą światło elektryczne – miał tylko 85 klientów! Dziś miasta są tak jasne, że trudno dostrzec gwiazdy.

Dźwięk i światło

Elektryczność upowszechniła się w domach, dając światło i uruchamiając gramofony. Thomas Edison zmienił świat. Wieczorem w dniu jego śmierci cała Ameryka wyłączyła światło na jego cześć. Ciemno było w Białym Domu, zgasła pochodnia Statui Wolności. Edison mówił, że wynalazek to 1% natchnienia i 99% potu – to znaczy ciężkiej pracy – zatem lepiej bierzcie się do roboty!

Warsztat Edisona nazywano „fabryką wynalazków". Pracownicy musieli dostarczać mały wynalazek co 10 dni, a duży co pół roku. Dlatego półki uginały się pod ich ciężarem!

Z NOTATNIKA WENDY

Wizja i fonia

OD KOŃCA XIX WIEKU MĄDRZY WYNALAZCY MIELI ZABAWĘ, TWORZĄC RUCHOME I MÓWIĄCE OBRAZY.

Twórcy filmowi

Geniusz Edison zbudował kinetoskop, który wykonywał 16 zdjęć na sekundę. Gdy odtwarzał zdjęcia, obraz na nich sprawiał wrażenie ruchu, tak jakby bardzo szybko przewracać kartki w książce z obrazkami. Jego filmy trwały tylko 15 sekund. Później dwaj Francuzi, bracia Auguste i Louis Lumiére, zaczęli tworzyć prawdziwe filmy i zbudowali kinematograf do ich wyświetlania na ekranie.

THE KOBAL COLLECTION

Dzisiaj filmy pełne są kosztownych efektów specjalnych. W przypadku scen z ogniem, takich jak ta, jest tylko jedna szansa na to, by ją nakręcić. Po pierwszym ujęciu z dekoracji zostają ruiny.

- CO SZKIELETY OGLĄDAJĄ WIECZORAMI?

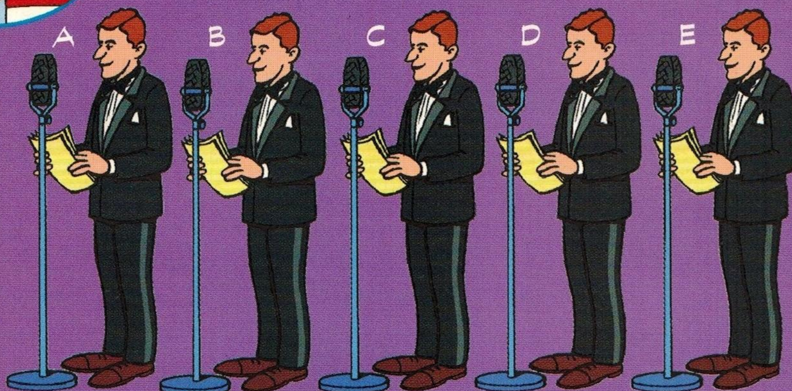
- SZKIELE-WIZJĘ.

W niemych filmach co jakiś czas pojawiały się na ekranie napisy komentujące przebieg akcji, a pianista grał niepokojącą muzykę, by oddać nastrój groźnych scen.

DRODZY SŁUCHACZE!

KTÓRY Z TYCH RADIOWYCH SPIKERÓW NIE PASUJE DO POZOSTAŁYCH?

Pierwsze kino

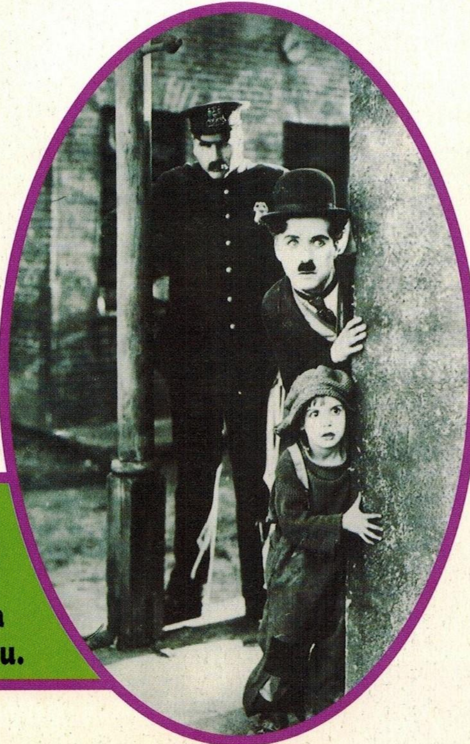
W 1895 roku bracia Lumiére nakręcili 10 filmów i ruszyli na pokazy. Widzowie, którzy oglądali pierwszy pokaz, przerazili się, gdy na ekranie ukazał się rozpędzony pociąg. W latach 30. XX wieku najnowsze filmy wyświetlano w tzw. „pałacach filmowych".

NIEOSTRY FILM

W 1926 ROKU SZKOT JOHN LOGIE BAIRD UZYSKAŁ PIERWSZY OBRAZ TELEWIZYJNY. ODBIORNIK BYŁ ZROBIONY ZE STAREGO PUDŁA, KILKU DRUTÓW, PUSZKI PO CIASTKACH I LAMPY ROWEROWEJ! FILM BYŁ BARDZO ZAMAZANYM OBRAZEM TWARZY MAŁEGO CHŁOPCA.

Miasto błysku

Amerykańscy twórcy filmów założyli studia w słonecznej Kalifornii. Kamery mogły tam działać cały dzień, ponieważ nie przeszkadzały im chmury psujące ujęcia. Do roku 1927 filmy nie miały dźwięku. Aktorzy z wadami wymowy stracili pracę, gdy pojawiły się pierwsze filmy dźwiękowe. Następnym wielkim osiągnięciem był film kolorowy. Przed rokiem 1935 wszystkie filmy były czarno-białe.

THE KOBAL COLLECTION

Wszyscy uwielbiali filmy komika Charlie Chaplina. W jednym z filmów zjadł swoje buty - na szczęście były zrobione z cukru.

DOMOWE NOWOŚCI

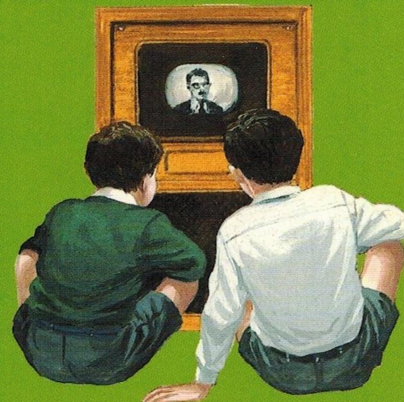
PRZECZYTAJCIE TERAZ, MOI DRODZY, O PIERWSZYCH DNIACH RADIA I TELEWIZJI.

PEWIEN WŁOCH O NAZWISKU MARCONI ZNALAZŁ SPOSÓB NA PRZESYŁANIE DŹWIĘKU BEZ KABLA. PIERWSZY PROGRAM RADIOWY ZOSTAŁ NADANY W ROKU 1920.

W DOMACH ROBIŁO SIĘ CORAZ GŁOŚNIEJ, GDY UŻYWAŁO SIĘ W NICH ODBIORNIKÓW RADIOWYCH I GRAMOFONÓW.

TELEWIZJA POWSTAŁA W 1936 R. PROGRAM TRWAŁ KILKA GODZIN. DZIŚ MOŻNA OGLĄDAĆ TELEWIZJĘ PRZEZ CAŁĄ DOBĘ.

WALLY I WYŚCIG SAMOCHODOWY

Lewus próbuje oszukiwać w rajdzie samochodowym, lecz przegrywa ostatecznie nawet ze... stadem kur!

Pomocy! – krzyknęła Wenda, wpadając do Wally'ego. – Mam sfotografować wyścig zabytkowych samochodów!
– Zapowiada się wspaniała zabawa – rzekł Wally. – A właśnie czytałem książkę o starych samochodach. Na początku XX wieku było wiele różnych rodzajów i modeli samochodów. Niektóre były na benzynę, tak jak dzisiejsze, ale inne napędzano parą lub nawet prądem. Chętnie zobaczyłbym te pojazdy na trasie rajdu. Chodź, Szczeku, zobaczymy stare samochody wtedy, kiedy były jeszcze nowe!
– Hau! – powiedział Szczek i przeskoczył przez portal za przyjaciółmi. Nikt nie zauważył przekradającej się za nimi pasiastej postaci.

Troje przyjaciół znalazło się na jakimś polu we Francji w roku 1900. Było tam mnóstwo dziwacznych samochodów. Wokół krzątali się ludzie, przeglądając silniki i sprawdzając opony. Wally podszedł do jednego z nich i przedstawił się. Okazało się, że ten zawodnik przyjechał tu aż z Ameryki.
– Cześć, jestem Horacy Maine i wygram ten rajd! – Horacy czule poklepał swój pojazd. – Co myślicie o tym maleństwie? Jego samochód wyglądał jak skrzyżowanie pociągu parowego z bryczką – brakowało tylko konia. Na jednym końcu był silnik parowy, na drugim – zbiornik na wodę.
– Oto mój Dzielny Parowiec – powiedział Horacy. – I jeśli tylko uda mi się odnaleźć mojego kierowcę, można ruszać!

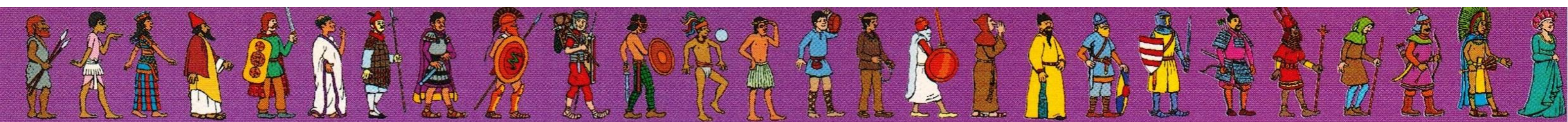

W tej samej chwili podbiegł do nich mały chłopiec z wiadomością. Amerykanin przeczytał ją i westchnął.
– Złe wieści? – zapytał Wally.
– Mój kierowca zgodził się prowadzić inny samochód – rzekł smutno Horacy.
– A dlaczego pan sam nie pojedzie? – spytała Wenda.
– Co? Osiemdziesiąt kilometrów? Wyścig potrwa ponad dwie godziny! – wykrzyknął Horacy. – Musiałbym być dużo młodszy. Horacy zmierzył Wally'ego wzrokiem.
– Hej, Wally, może zechcesz być moim kierowcą? Znajdzie się miejsce i dla twoich przyjaciół!
– Jasne! – zgodził się Wally. – Ale musi mi pan pokazać, jak ten parowiec działa. Podczas gdy Wally wprawiał się w kierowaniu pojazdem Horacego, inny pasiasty osobnik również zapewnił sobie start. Lewus spotkał tu pewnego podejrzanie wyglądającego francuskiego hrabiego o imieniu Henri.
– Postawiłem fortunę na mój samochód. Muszę wygrać – rzekł hrabia.
– To się da załatwić, ale pod jednym warunkiem – powiedział Lewus, zacierając dłonie. – Jeśli wygram, samochód jest mój!
– Zgoda! – powiedział hrabia. – Ale skąd masz taką pewność wygranej?
– Cóż, powiedzmy, że mam pewien plan – rzekł pasiasty krętacz i uśmiechnął się chytrze do hrabiego.

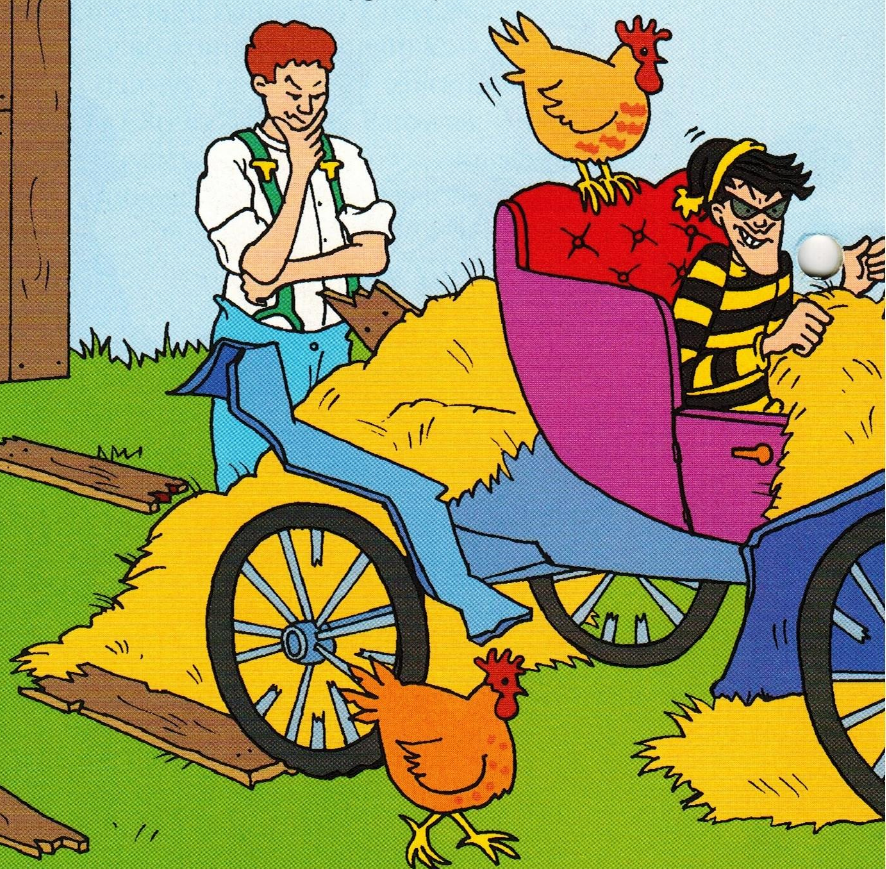
Zabrzmiał sygnał do rozpoczęcia wyścigu. Wally napełnił zbiornik z wodą i uścisnął dłoń Horacego.
– Nie jedź szybko, Wally. Najważniejsze, abyście bezpiecznie dojechali!
– Do zobaczenia na mecie! – zawołał Wally. Ktoś machnął flagą i samochody ruszyły z hukiem, w kłębach kurzu. Choć hrabia Henri z całych sił wpatrywał się w dym, nie mógł dostrzec swojego pojazdu, a to dlatego, że Lewus miał pewien sprytny plan. Ruszył bardzo powoli, a gdy tylko zniknął wszystkim z pola widzenia, skręcił w boczną drogę i pojechał w innym kierunku.

Przez jakiś czas Lewus tarabanił się po bocznych drogach, po czym wjechał do jakiejś stodoły. Zamknął za sobą potężne drzwi i zaczął czegoś szukać w stercie siana. Wreszcie znalazł tajną broń, którą ukrył tu rano – nowoczesny silnik!
– Ha! Teraz na całą podróż wystarczy mi pół godziny, a może nawet mniej! Wally będzie miał się z pyszna!

Wally, Wenda i Szczek bawili się w tym czasie doskonale. Parowiec jechał może niezbyt szybko, ale za to równo. Mijali inne samochody, którym wyczerpały się baterie albo zepsuły się silniki.
– Biedacy! – stwierdziła Wenda.
– Na samochodach nie można było zbytnio polegać aż do lat 20. Awarie były na porządku dziennym – wyjaśnił Wally.
– Hau! – zawołał Szczek, bo pojazd podskoczył na dziurze i piesek o mało nie wypadł z pojazdu. Podroż zdecydowanie nie należała do wygodnych!

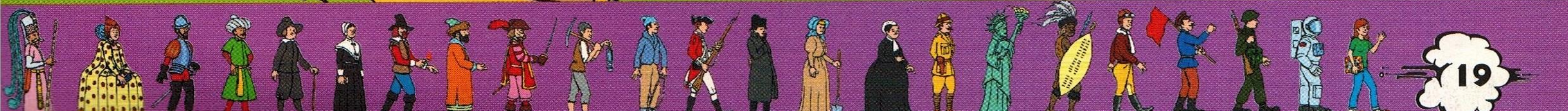

Z niemałym trudem Lewus zamontował w samochodzie nowy silnik. Wskoczył do pojazdu i spróbował zapalić – silnik działał! Lewus zachichotał, założył gogle i wyjechał ze stodoły. Już wkrótce wyprzedzał wszystko, co znajdowało się na drodze. Inni kierowcy nie wierzyli własnym oczom, widząc, jak szybko jedzie.
– He, he! – śmiał się na cały głos. – Chociaż raz uda mi się wygrać!
Na czele wyścigu Wally i Wenda zauważyli, że kończy im się woda.
– Hau! – rzekł Szczek. Dostrzegł pompę przy drodze, w pobliżu jakiejś farmy.
– Brawo, Szczeku! – pochwalił go Wally i skręcił kierownicę. W tej chwili z zakrętu wyjechał rozpędzony Lewus. Droga była zablokowana przez samochód Wally'ego. Lewusowi udało się ominąć parowiec i wjechać na podwórko farmy.
– Ależ ze mnie rajdowiec! – zachwycił się Lewus, po czym uświadomił sobie, że jedzie z dużą prędkością, a przed nim znajduje się kurnik. Nie było szans na uniknięcie zderzenia. Lewus zamontował supersilnik, ale zapomniał o lepszych hamulcach. Rozległo się głośne BUM! Gdy na miejsce przybiegli nasi przyjaciele, znaleźli Lewusa siedzącego we wraku samochodu. Pasiasty oszust był cały pokryty słomą. Rozgniewane kury dziobały go, gdzie popadło.

Nieco później na mecie tłum kibicował Wally'emu, który ukończył wyścig na 15. miejscu, holując to, co zostało z samochodu Lewusa.
– Szkoda, że nie mam aparatu – powiedziała Wenda. – Było tu kilka naprawdę wspaniałych samochodów.
– A czy pamiętasz, jak wyglądał Lewus cały w słomie? – dodał Wally. – To by dopiero było pamiątkowe zdjęcie.
– Hau! –zgodził się Szczek, który patrzył na kolejną scenę wartą uwiecznienia.
– Ojej! – zawołała Wenda. – Jak myślicie, dlaczego ten człowiek goni Lewusa?
– To właściciel rozbitego auta – rzekł Horacy. – Założę się, że nie biegnie za Lewusem z podziękowaniami!

KONIEC

W CZĘŚCI 49. WALLY I SPÓŁKA MAJĄ PODWÓJNE KŁOPOTY.

ŁAMIGŁÓWKI Z PRZESZŁOŚCI

JEŚLI JUŻ OCHŁONĘLIŚCIE PO WYNALAZCZYCH PRZYGODACH, SPRÓBUJCIE ROZWIĄZAĆ TE ZAGADKI!

Robimy szybowiec

1 Zegnijcie kartkę wzdłuż, na pół. Rozłóżcie ją. Zagnijcie dwa rogi, tak żeby zetknęły się w środku.

2 Złóżcie znów te rogi do środka.

3 Teraz zawińcie boki do wewnątrz i złóżcie całość wzdłuż środkowego zgięcia.

4 Przewróćcie szybowiec na bok i odegnijcie jeden, a potem drugi bok, tak by powstały skrzydła. Sklejcie je pośrodku.

5 Żeby szybowiec poleciał, złapcie go za dolną część i rzućcie zdecydowanym, płynnym ruchem do przodu jak strzałkę.

1 2 3 4 5

LATAĆ WYSOKO TO WIELKA GRATKA, BO KAŻDY WIEŻOWIEC WYGLĄDA JAK CHATKA

MKNĄ MASZYNY PO SZOSACH, KIEROWCY WIATR MAJĄ WE WŁOSACH

XWXGX NX RXZPĘDZXNX SXMXCHXD!

Wstęga z ostrzeżeniem

Złamcie szyfr i odczytajcie wiadomość na wstędze.

(Wskazówka: wszystkie samogłoski zastąpiono literą X.)

- PANIE KIEROWCO, BŁOTNIK SIĘ PANU TELEPIE!

- NIC NIE SŁYSZĘ, BO MI SIĘ BŁOTNIK TELEPIE!

Ile słów co najmniej trzyliterowych potraficie ułożyć z wyrazu

KINEMATOGRAF

10 – spróbujcie ponownie
20 – dobrze
30 – znakomicie
40 – wspaniale

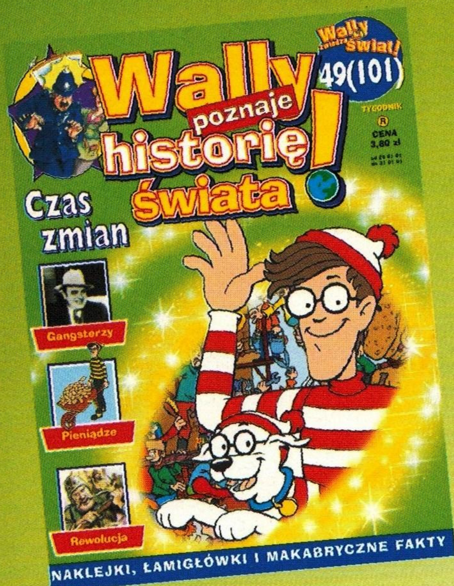
W podróży

Znajdźcie w tym diagramie 12 słów związanych z niezwykłymi wynalazkami.

						A	N	O	F	O	M	A	R	G	A	T
			C	E	D	I	S	O	N	A	M	L	I	F	O	O
	A	F	A	R	G	O	T	A	M	E	N	I	K	A	I	L
S	A	M	O	C	H	Ó	D	A	K	W	Ó	R	A	Ż	D	O
J	E	K	I	N	L	I	S	A	N	I	M	A	C	J	A	M
	A	Ł	Ó	D	Ź	P	O	D	W	O	D	N	A	O	R	A
			E	L	E	K	T	R	Y	C	Z	N	O	Ś	Ć	S

Wytęż wzrok

Czy widzicie osiem różnic między dwoma gwiazdorami kina niemego?

W następnym tygodniu Wally obserwuje

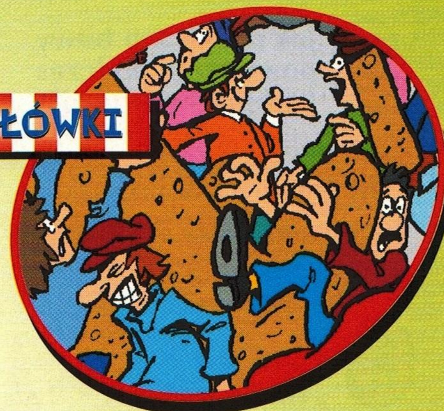
CZAS ZMIAN

- ZBUNTUJEMY SIĘ Z ROSYJSKIMI REWOLUCJONISTAMI
- POWALCZYMY O PRAWA KOBIET Z SUFRAŻYSTKAMI
- ZAŁOŻYMY BUTY DO TAŃCA, ABY NAUCZYĆ SIĘ SZALONEGO CHARLESTONA

Oraz

WIĘCEJ NAKLEJEK I NOWE ZAGADKI

ŁAMIGŁÓWKI

PROTESTY

URZĄDZENIA

Wydawnictwo: GE Fabbri Phoenix Sp. z o.o.
Adres redakcji: 50-079 Wrocław, ul. Ruska 41/42
Tel. (071) 344 77 75, fax 344 79 84
Redaktor naczelny: Jędrzej Maciuk
Z-ca red. naczelnego: Violetta Nowakowska
Opracowanie graficzne: Jola Kłosowicz
Redaktor techniczny: Marcin Kolenkiewicz
Korekta: Urszula Kaszubowska i Waldemar Spallek
Kolportaż: Andrzej Grzebyk
Zamówienia na egzemplarze archiwalne przyjmujemy wyłącznie na kartkach pocztowych.

ISBN 83-910481-1-X, 83-88264-31-1 [cz. 48 (100)]

ATLAS:
otrzymujesz go w prezencie wraz z numerem pierwszym WALLY POZNAJE HISTORIĘ ŚWIATA. Znajdziesz w nim ilustracje z całego świata, a także nieocenione informacje przydatne do zadań domowych. Są tam obrazki słynnych budowli, zwierząt i ludzi z różnych krajów.

NAKLEJKI:
w każdym numerze znajdziesz komplet darmowych naklejek do atlasu. Gdzie je naklejać? To proste! Numer naklejki odpowiada pustej kratce w atlasie.

Oprócz fantastycznych naklejek z numerami otrzymujesz naklejki z reprezentantami różnych epok. Dostajesz też zabawne naklejki Wally'ego, które możesz przykleić w dowolnym miejscu.

SEGREGATOR:
pierwszy z czterech segregatorów otrzymujesz z numerem drugim, w którym Wally cofa się w czasy faraonów. Każdy z numerów jest dziurkowany, tak więc łatwo wpiąć go do segregatora. Dzięki niemu cały zbiór nie będzie się niszczyć, a Ty szybko znajdziesz potrzebny numer.

Historyczny quiz Wally'ego

ZOBACZMY, JAKICH MĄDRYCH ODPOWIEDZI UDZIELICIE NA TE PODCHWYTLIWE PYTANIA, DRODZY PODRÓŻNICY.

1 Kto wynalazł telewizję?

a) Miś Jogi
b) John Logie Baird
c) Amy Johnson

2 Jak miała na imię córka Gottlieba Daimlera?

a) Mercedes
b) Syrena
c) Żarówka

3 Jak nazywano bitwy powietrzne podczas I wojny światowej?

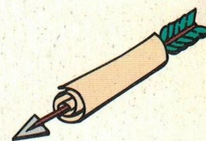
a) walki kotów
b) gra w kotka i myszkę
c) walki psów

4 Kto jest konstruktorem samochodu benzynowego?

a) Karl Benz
b) William Renault
c) Henry Ford

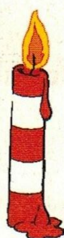
5 Jak nazywano warsztat Thomasa Edisona?

a) „dom światła"
b) „pole bitwy"
c) „fabryka wynalazków"

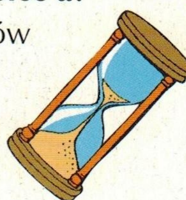
6 Co to jest „Tin Lizzie"?

a) samochód
b) czołg
c) samolot

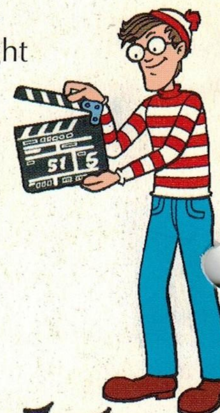
7 Czego używano zamiast liter w alfabecie Morse'a?

a) kółek i krzyżyków
b) kropek i kresek
c) pików i puków

8 Kto zbudował pierwszy samolot i nim poleciał?

a) bracia Rong
b) bracia Brajt
c) bracia Wright

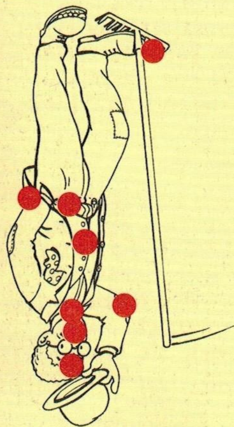
9 Jak nazywał się pierwszy okręt wojenny?

a) Dreadful
b) Dreadnothing
c) Dreadnought

10 Ile trwał pierwszy przelot bez lądowania przez Atlantyk?

a) 16 godzin
b) 16 dni
c) 16 minut

ODPOWIEDZI (NIE ZAGLĄDAJ!)

Str. 1 Spróbuj odszukać: łódź podwodna - str. 7, radio - str. mapa na str. II, reżyser filmowy - str. 5, samolot braci Wright - 7, żarówka - str. 3.
Str. 2 Zabawna flaga: gogle, opona, benzyna, silnik, hamulec.
Str. 5 Lotne słowa: dźwięk, concorde, szybowiec, załoga, wehikuł, pilot. Bracia nazywali się Wright.
Str. 9 Lotnicza zagadka: czołg, walka, okręt, flota, lotnictwo, działo, armia, marsz. Pilot trafi do C.

Str. 10-11: Wally jest na lewo od czołgu z lewej; żołnierz z megafonem siedzi w prawym górnym rogu; w karty grają w czołgu z prawej; żarówka znajduje się na hełmie niemieckiego żołnierza w lewym dolnym rogu, a lampa w prawym dolnym rogu; na obrazku jest osiem bomb; „A" należy do człowieka w prawym górnym rogu, „B" do Niemca grającego w karty, „C" do owiniętego drutem kolczastym, na lewo od żołnierza.
Str. 12 Kłopoty z prądem: A.
Str. 15 Drodzy słuchacze!: D.

Str. 20 Wytęż wzrok: rozwiązania po prawej.
wstęga z ostrzeżeniem: Uwaga na rozpędzony samochód!
W podróży: Edison, animacja, samolot, silnik, łódź podwodna, żarówka, samochód, radio, gramofon, film, kinematograf, elektryczność.
Historyczny quiz Wally'ego: 1b, 2a, 3c, 4a, 5c, 6a, 7b, 8c, 9c, 10a.

Str. 1 Spróbuj odszukać:
łódź podwodna - str. 7,
radio - str. mapa na str. II,
reżyser filmowy - str. 5, samolot braci Wright - 7, żarówka - str. 3.

Str. 2 Zabawna flaga:
gogle, opona, benzyna, silnik, hamulec.

Str. 5 Lotne słowa:
dźwięk, concorde, szybowiec, załoga, wehikuł, pilot. Bracia nazywali się Wright.

Str. 9 Lotnicza zagadka: czołg, walka, okręt, flota, lotnictwo, działo, armia, marsz. Pilot trafi do C.

Str. 10-11: Wally jest na lewo od czołgu z lewej; żołnierz z megafonem siedzi w prawym górnym rogu; w karty grają w czołgu z prawej; żarówka znajduje się na hełmie niemieckiego żołnierza w lewym dolnym rogu, a lampa w prawym dolnym rogu; na obrazku jest osiem bomb; „A" należy do człowieka w prawym górnym rogu, „B" do Niemca grającego w karty, „C" do owiniętego drutem kolczastym, na lewo od żołnierza.

Str. 12 Kłopoty z prądem: A.

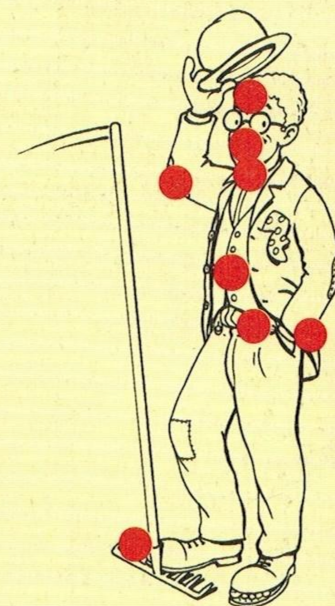
Str. 15 Drodzy słuchacze!: D.

Str. 20 Wytęż wzrok:
rozwiązania po prawej.

wstęga z ostrzeżeniem:
Uwaga na rozpędzony samochód!

W podróży: Edison, animacja, samolot, silnik, łódź podwodna, żarówka, samochód, radio, gramofon, film, kinematograf, elektryczność.

Historyczny quiz Wally'ego:
1b, 2a, 3c, 4a, 5c, 6a, 7b, 8c, 9c, 10a.

ODPOWIEDZI (NIE ZAGLĄDAJ!)